

Инсон ҳам, хотираси ҳам – азиз

Муқаддас динимизда инсоннинг ҳақ-ҳуқуқлари тўла-тўқис баён қилинган. Инсоннинг вафотидан кейинги ҳақларидан бири уни яхшилик билан эшлаш ва унинг ҳаққига хайрли дуолар қилишдир. Аллоҳ таоло Ислому матини ўзидан олдин ўтганлари ҳаққига дуо қилганлар деб мақтаган: «Улардан кейин (дунёга) келган зотлар айтувлар: **“Эй Раббимиз! Ўзинг бизларни ва биздан илгари иймон билан ўтганларни маъфират этгин ва қалбларимизда иймон келтирган зотларга нисбатан гина пайдо қилмагин! Эй Раббимиз! Албатта, Сен меҳрибон ва раҳмли Зотдирсан!”**» (Ҳашр сураси, 10-оят).

Ушбу оятда мусулмонлар ўтмишдаги иймондошлари учун Аллоҳ таолога дуо қилиб, маъфират сўрашлари айтилмоқда. Ислому уммати асрлар оша ушбу одобга

содиқ қолиб келмоқда. Имом Насафий “Мадорикут танзил ва ҳақоикул таъвил” тафсирида келтиришича, Ҳазрат Умар розияллоху анху оятда зикр қилинган кишилар ҳақида: “Бу жамоага қиёматгача Ислому таваллуд топганларнинг барчаси киради”, деган.

Абу Лайс Самарқандий “Баҳрулулум” тафсирида куйидагиларни ёзади: “Бу оятда мўминлар зиммасига ўзларидан олдин ўтган биродарлари учун Аллоҳдан маъфират сўрашлари бурч эканига далил бор. Шунингдек, ундан мўминлар ўзларининг ота-оналари ва таълим берган муаллимлари ҳаққига ҳам истиғфор айтиши кераклиги келиб чиқади”.

2-бетда

Ташир

Уламоларимиз Туркияда

Ўзбекистон ва Туркияни бирибирига яқин тил, уйқаш анъана ва тутумлар, ягона дин, азалий дўстлик ва уйғун маданий алоқалар боғлаб туради. Ўзбеклар ва турклар икки халқ бўлса-да, аслида, бу икки миллатнинг муштарак жиҳатлари кўп: ажодлари бир, маданияти бир-биридан улги олган. Энг муҳими, Туркия Ўзбекистон мустақиллигини биринчи бўлиб тан олган давлат. Аҳолисининг деярли 95 фоизи Ислому динига эътиқод қилади.

Сўнгги йилларда Ўзбекистон билан Туркия ўртасидаги муносабатлар ҳар жиҳатдан юксак даражага кўтарилиб, икки мамлакат манфаатларига бирдай хизмат қилмоқда. Айниқса, туризм, маданий, маънавий-маърифий, диний соҳадаги ҳамкорликлар ҳавас қилгудек даражага етди.

Яқинда юртимизнинг бир гуруҳ уламолари Туркия Республикасига ташриф буюрди. Ўзбекистон мусулмонлари идораси расми ўринбосари Жалолиддин Ҳамроқулов бошчилигидаги гуруҳ аъзолари билан дастлаб Ўзбекистоннинг Туркиядаги бош консуллигида учрашув ўтказилди.

Сафар жуда тиғиз, айна пайтда гўзал таассуротларга бой кечди. Хусусан:

14 апрель. Ўзбекистоннинг Туркиядаги бош консуллиги мутасаддилари билан ҳамкорликда Туркиядаги ўзбек ватандошлар жамоаси билан ифторлик уюштирилди. Тадбир доирасида ватандошлар билан самимий суҳбат бўлиб ўтди. Суҳбат асосида ватандошлар Ўзбекистонда бўлаётган ислохотлардан мамнун эканларини изҳор этишди.

15 апрель. Уламолар Истанбул шаҳрида фаолият олиб бораётган “Ўзбек хотин-қизларининг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш жамияти” билан суҳбат уюштирилди. Суҳбат асосида ватандош аёлларни қизиқтирган саволларга атрофлича жавоблар қайтарилди.

Туркияга ишлаш, таълим олиш учун борган аёллар ҳам эътибордан четда қолмади. Улар билан ҳам учрашувлар уюштирилиб, мусофирликда юрган юртдошларимизнинг дарду ташвишлари тингланди, зарур тавсия, маслаҳат ва йўл-йўриқлар берилди.

Шу билан бирга, уламолар Арнавут мавзесида меҳнат қилаётган ва таҳсил олаётган талабалар билан ифторлик дастурхонида учрашиб, суҳбат уюштирилди.

3-бетда

ҚИСҚА САТРАЛДАРДА

✓ 15 апрель куни муфтий Нуриддин домла Холиқназаров Андижон вилоятидаги “Саййид Муҳйиддин маҳдум” ўрта махсус ислому билим юрти фаолияти билан яқиндан танишди.

✓ Бир қатор уламо ва имом-хатибларимиз Туркия, Қозоғистон, Россия Федерацияси, Жанубий Корея, АҚШ ҳамда Канада давлатларида хизмат сафарида бўлиб, у ерларда меҳнат қилаётган ватандошларимиз билан диний-маърифий мавзуларда суҳбатлар ўтказилди.

✓ 17 апрель. Қадр кечасида муфтий Нуриддин домла Холиқназаров Тошкент шаҳридаги “Ҳазрати Имом” масжидига хатми Қуръонга ташриф буюрди.

✓ 17 апрель куни Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот маркази Жаҳон иқтисодиёти ва дипломатия университетида талабалар учун “Илмдан бошқа нажот йўқ ва бўлмагай” мавзусида маърифий тадбир уюштирилди. Тадбир доирасида янги китоблар тақдимоти ўтказилди.

✓ 18 апрель куни Тошкент шаҳар бош имом-хатиби Абдуқаҳҳор домла Юнусов Жанубий Корея Республикасининг Сеул шаҳридаги Чеонгжу Ислому марказида 200 нафар юртдошимиз билан учрашиб, мазҳабсизлик заллат эканлиги, Рамазон ва Қадр кечаси фазилатлари ҳақида мавъиза қилди.

✓ 19 апрель куни Сергели туманида 3 минг ўринли “Абдуллоҳ ибн Зубайр” жомеъ масжидининг янги биноси фойдаланишга топширилди.

✓ 19 апрель куни Ўзбекистон мусулмонлари идораси вакили – Тошкент вилояти “Абу Бакр Сиддик” жомеъ масжиди имом-хатиби Нурали Мавлонов Россия ҳудудларига амалий сафари доирасида Санкт-Петербург ва Ленинград вилоятида яшаб, таълим олаётган ватандошлар билан учрашувлар ўтказди.

✓ 20 апрель куни Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот марказида Др. Дерья Идикурт ўзининг “Истанбулдаги бухоролик олим Шайх Сулаймон Афанди” мавзусидаги илмий изланишлари тақдимоти ўтказди.

Қабри нурга тўлган аёл

Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади: «*Масжидни сутуриб-сидирадиган бир қора танли аёл (ёки ёш йигит) бор эди. (Бир куни) Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам уни тополмай қолдилар. У аёл (ёки ёш йигит) ҳақида сўраган эдилар, саҳобалар: “Вафот қилди”, дейишди. У зот: “Менга хабар бермадингизми?” дедилар. Гўё улар (саҳобалар) у аёл (ёки ёш йигит)нинг ўлимини кичик (арзимас) иш деб санашган эди. “Менга унинг қабрини кўрсатинглар”, дедилар Набий алайҳиссалом. (Қабрни) кўрсатиб қўйишди. У зот ун(инг қабри тепасига бориб) га жаноза ўқидилар, сўнг: “Бу қабрлар ўз аҳли учун зулматга тўладир. Аллоҳ азза ва жалла менинг намозим билан уларни мунаввар қилади”, дедилар» (Имом Муслим ривояти).*

Имом Насойнинг ривоятида: «Сизни тунда уйғотишни хушламадик», дейилган.

9 май – Хотира ва қадрлаш куни

Ҳадисда зикри ўтган аёл қора танли бўлиб, араблардан эмасди. У доимо масжидни супуриб-сидиради, ундаги чиқиндиларни чиқариб ташлар эди. Бир куни кечаси у вафот этиб қолди. Шунда саҳобалар Расулulloҳни безовта қилмайлик, деган ўй билан аёлнинг жанозасини ўзлари ўқиб, дафн қилишди. Эртасига ёки бир неча кун ўтиб, ўша аёлнинг кўринмай қолганини пайқаган Набий соллаллоху алайҳи ва саллам уни суриштирдилар. Унинг вафот этганини айтишганида, у зот: **“Нега менга хабар бермадингиз? Менга унинг қабрини кўрсатинглар”**, дедилар. Саҳобалар фаррош аёлнинг қабрини кўрсатишгач, Сарвари олам унинг қабри тепасига бориб, ўзлари жаноза ўқидилар...

Албатта, бу ҳадисда бир қанча фойдалар бор.

Биринчиси, масжидни тозалаш хайрли амаллардан экани. Набий алайҳиссалом марҳамат қиладилар: **“Менга умматининг ажрлари, ҳатто кишининг масжиддан чиқариб ташлаган хас-чўпи ҳам кўрсатилди”** (Имом Абу Довуд ривояти).

Демак, киши масжиддан чиқариб ташлаган ҳар бир нарсасига, гарчи арзимас чўп-хас бўлса ҳам, ажр олади.

Дарҳақиқат, масжидлар Аллоҳ таолонинг уйлари дидир. Уларга алоҳида эътибор қаратиш лозим. Зеро, Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам масжидларни тоза тутиш ва хушбўйлантириб туришга буюрганлар. Лекин масжидларни ҳаддан ортиқ нақшлаб, ҳар хил безаклар билан зийнатлаш макруҳ. Чунки бу нарсалар намозхонларнинг фикрини чалғитади.

Иккинчиси, аёл кишининг ҳам масжидни тозалаши жоизлиги. Яъни масжидни тозалаш, покиза тутиш фақат эркакларга хосланмаган. Балки унинг обдончилигига ҳисса қўшган ҳар бир киши ажрга эга бўлади.

Учинчиси, Набий соллаллоху алайҳи ва саллам ҳам, гарчи пайғамбар бўлсалар-да, ғайбдан хабардор эмасликлари маълум бўлмоқда. Акс ҳолда, фаррош аёлнинг вафотидан хабар топган бўлар эдилар.

Тўртинчиси, жанозасиз кўмилган майитга, модомики

жасад айниб, титилмаганига умид бўлса, қабри тепасида жаноза ўқишнинг жоизлиги.

Бешинчиси, раҳбар кишининг хизматчилар, ходимлар ва дўстларнинг ҳолидан хабардор бўлиши. Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам оддийгина фаррош аёлни ҳам эътибордан четда қолдирмадилар. Қолбуки, уни сўнгги манзилга кузатиб қўйиш саҳобалар наздида Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламни безовта қилишга арзимаيدиган иш эди. Гарчи саҳобалар уни жаноза билан дафн қилишган бўлса ҳам, Набий алайҳиссалом ўзлари унинг қабрига бориб, жаноза ўқиб, икром кўрсатдилар.

Олтинчиси, жаноза намози ҳақида одамларга хабар бериш, эълон қилиш.

Еттинчиси, солиҳ кишининг жаноза намозига ҳозир бўлиб, майитнинг ҳаққига дуо қилиши.

✎ **Ҳурмуҳаммад НУРБОЕВ**,
Имом Бухорий номидига
Тошкент ислом институти
“Ҳадис ва ислом тарихи фанлари”
кафедраси мудири

1-бетда

Имом Термизий улуф саҳобий Абдуллоҳ ибн Умар розияллоху анхумодан ривоят қилган ҳадисда Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам: **“Ўтганларингизнинг яхшиликларини тилга олинглар, ёмонликларидан тийилинглар”**, деб таълим берганлар. У зотнинг ўзлари доимо ўтган азизларини эсга олиб турардилар. Оналарининг қабрини зиёрат этардилар. Ҳар ҳафта Мадинадаги Бақий қабристонига

чиқиб, у ердаги марҳумларга салом бериб, ҳақларига дуо қилардилар. Хадича онамизни тез-тез эсга олиб, яхшиликларини зикр қилардилар. Гоҳида қўй сўйдирганларида гўшtidан бир бўлак ажратиб: **“Бундан фалон, фалон аёлларга ҳам беринглар, улар Хадичанинг дугоналари эди”** деб, уларга насиба улашардилар.

Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва саллам боқий дунёга кўчганларидан кейин саҳобаи киромлар ушбу таълимотларга амал қилдилар. Масжидга кирганларида Равзаи муборакка келиб, Расулulloҳга салом берардилар. Саҳобалар нафақат Пайғамбар алайҳиссаломни, балки бошқа ўтиб кетган саҳобаларни ҳам фақат яхшилик билан эслардилар.

Ушбу анъана асрлар оша Исломга эътиқод қилиб келаётган халқимиз ахлоқига сингиб кетган.

Халқимизда марҳумларни эслаш, уларнинг ҳақларига дуо қилиш каби урфга айланган амалларнинг барчаси Ислом дини тушунчалари асосида жорий бўлган. Динимиз ақидасига кўра, инсон ўлганидан сўнг йўқ бўлиб кетмайди, балки танаси чириб кетса-да, руҳи барҳаёт қолади. Тана тупроқдан бўлгани учун тупроққа қоришиб кетади, аммо руҳ Аллоҳ таолонинг ҳузуридан бўлгани боис Ўзининг даргоҳига қайтади. Биз қиладиган хайру эҳсонларимиз, дуоларимиз ана ўша руҳга қаратилган бўлади. Тирикларнинг дуоси туфайли ўтганларнинг охиратдаги даражалари кўтарилади, руҳлари хушнуд бўлади.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда: **«Руҳлар оламида бир кишининг даражаси ўз-ўзидан кўтарилиб қолар экан. Шунда у: “Эй Раббим, бу қанақаси бўлди, ҳеч қандай амал қилмасам ҳам, даражам кўтарилиб қолибди?” дейди. Шунда унга: “Сенинг ҳаққингга дунёдаги яқинларингдан бири дуо қилган эди, дуоси қабул бўлиб, сенинг бу ердаги даражанг кўтарилди”, дейилади»**.

Таъкидлаш лозим, динимиз ўтганлардан мадад сўрашга эмас, балки уларнинг ҳақларига дуо қилишни ўргатади.

Уламоларнинг таъкидлашлари-ча, пайғамбарларнинг, солиҳларнинг, авлиёларнинг қабрларига Аллоҳ таолонинг раҳмати тушиб туради. Шу боис бундай жойларга борганлар қалбларида аллақандай руҳий ҳаловатни ҳис қилдилар. Аммо шунда ҳам уларнинг ҳақларига дуо қилишдан ортиқ ишлар мумкин эмас.

Ҳосили калом, Аллоҳ таоло сизу бизга дастуриламал қилиб берган илоҳий таълимотда ўргатган дуо билан сўраб қоламиз: **«Эй Раббимиз! Ўзинг бизларни ва биздан илгари иймон билан ўтганларни мағфират этгин ва қалбларимизда иймон келтирган зотларга нисбатан гина пайдо қилмагин! Эй Раббимиз! Албатта, Сен меҳрибон ва раҳмли Зотдирсан!»**

✎ **Жалолиддин ҲАМРОҚУЛОВ**,
Ўзбекистон мусулмонлари идораси
раиси ўринбосари

Одоб беришдаги гўзал йўллари*

У зотнинг одоб бериш услубларидан яна бири яккалаб қўйиш ва гапирмаслик бўлган. Табуқ ғазотига бормаган уч киши: Каъб ибн Молик, Ҳилол ибн Умайя ва Марвон ибн Рабиъга нисбатан шундай йўл тутилган. Ўзлари ҳам уларга гапирмаганлар, бошқаларга ҳам гапирмасликни буюрганлар. Учовининг ҳолати Қуръонда бундай баён қилинган: **«Кенг ер уларга торлик қилиб, диллари танг бўлгач ва Аллоҳ (нинг ғазоби) дан фақат У Зотнинг Ўзига қочиш билан паноҳ топилишини билишгандан сўнг улар тавба қилувчилардан бўлиши учун тавбаларини қабул этди. Албатта,**

* Давоми, бошланиши ўтган сонларда.

Аллоҳ Таввобдир, Раҳимдир» (Тавба сураси, 118-оят).

Ер шунчалик кенг бўлса ҳам, бу кишилар ўзларига қилинган муомаладан қийналиб, ўзларини қўярга жой топа олмай қолишди. Тавбалари кечиккани сайин даҳшатга тушиб, сиқилиб кетишди. Кўнгилларига хурсандчилик, улфатчилик сиғмай қолди.

Каъб ибн Молик розияллоху анху айтади: “Менинг кўзимга ер ҳам ўзини танимасликка олаётгандек бўлиб кўринар эди. У мен билган ер эмас эди”. Бошқа ривоятда: “Деворлар ҳам бизни танимасликка ўтиб олган эди. Ҳатто ўша деворлар ҳам биз билган деворларга ўхшамасди”, дейилган. Қаттиқ сиқилган, ғам-ташвишга ботган одамгина бундай ҳолатга

тушади. Ҳамма нарса унга қаршидек туюлаверади. Яна бир ривоятда: “Жуда қаттиқ қийналишгандан роҳибларга ўхшаб қолишди”, дейилган.

Умрлари давомида Набий алайҳиссаломнинг қўлларидан фақат бир кишигина ўлим топган. У ҳам бўлса, жангда юз берган. У зот Ухуд жангида мушрикларнинг энг ашаддийларидан бўлган Убай ибн Халафни найза билан яралди. Қурайш кўшини Маккага қайтар экан, йўлда Аллоҳнинг душмани Убай ибн Халафнинг жони узилади.

Саййид Муҳаммад Ҳасанийнинг “Икки олам сарвари” асаридан **Ғиёсиддин ҲАБИБУЛЛОҲ** таржимаси

Ташир

Уламоларимиз Туркияда

1-бетда

Ўзбекистонлик имом-хатиблар Истанбул шаҳрида Шайх Муҳаммад Содик Муҳаммад Юсуф номидаги таълим-тарбия академиясига ҳам ташир буюриб, талабалар билан учрашув ўтказдилар. Жалолдин Ҳамроқулов илм олишнинг фазилатлари ва одоб, Ватанга садоқат, устозларга ҳурмат тўғрисида суҳбат қилиб берди. Учрашув савол-жавобларга бой ва файзли ўтди.

Туркиянинг Бурса шаҳрида Бурса вилояти муфтийси Ёвуз Салим ва депутат Осман Местен билан самимий урашув ўтказилди. Тадбирда Тошкент вилояти бош имом-хатиби Жасурбек Раупов, Фарғона вилояти бош имом-хатиби ўринбосари Алишер Наимов, Бухоро вилояти бош имом-хатиби ўринбосари Отабек Авезов, Самарқанд вилояти бош имом-хатиби ўринбосари Хайруллоҳ Сатторов иштирок этди.

Меҳмонларни Бурса шаҳри ҳокимлиги ва муфтияти мутасаддилари илиқ кутиб олишди. Османгази тумани ҳоким ўринбосари томонидан Бурса шаҳрида таълим

олаётган юзга яқин ўзбекистонлик талабаларига ифторлик дастурхони ёзилди.

Уламолар Бурса шаҳридаги “Амир Султон Бухорий” жоме масжиди имом-хатиби, доктор Мустафа Баки Эфе билан учрашув ўтказдилар. Масжидга йиғилган 500 дан ортиқ намозхонларга Ўзбекистонда туризм салоҳияти, мамлакатимизда амалга оширилаётган ислохотлар ҳақида маълумотлар

берилди. Хусусан, зиёрат туризми доирасида Туркия фуқаролари республикамиздаги табаррук қадамжоларга таклиф этилди.

Намозхонлар бухорийлар юртидан келган меҳмонларга юксак эҳтиром кўрсатиб, дуо сўрадилар. Тошкент вилояти бош имом-хатиби Жасурбек Раупов жамоат ҳаққига хайрли дуолар қилди.

Бурса шаҳрида таълим олаётган ўзбекистонлик талабалар билан Тошкент вилояти бош имом-хатиби Жасурбек Раупов, Бухоро вилояти бош имом-хатиби ўринбосари Отабек Авезов, Самарқанд вилояти бош имом-хатиби ўринбосари Хайруллоҳ Сатторов, Фарғона вилояти бош имом-хатиби ўринбосари Алишер Наимов суҳбат уюштирди. Талабаларнинг саволларига атрофлича жавоблар берилди.

Ўз мухбиримиз

Масала

Беморлик, майит ва дафнга доир фатволар

397-ФАТВО

Эркаклар жасадини эркаклар, аёллар жасадини аёллар ювади. Норасида ўғил болани аёллар, норасида қиз болани эркаклар ювиши мумкин. Аёллар эрларини ювишлари мумкин. Аёлларни эрлари ювмайдилар. Бу ҳанафий фуқоҳоларимизнинг хулосаларидир.

«Оламгирия», «ас-Сирож ал-ваҳҳож»

398-ФАТВО

Аёллар ичида бир эркак киши ўлиб қолса, уни сув билан ювмайдилар, балки аёллар ичида маҳрами ёки хотини бўлса, қўли билан таяммум қилдиради. Агар бегона аёллар таяммум қилдирадиган бўлсалар, қўлларига латта ўраб оладилар.

«Оламгирия», «Меърож»

399-ФАТВО

Майит ювилгандан кейин уни кафанлаш фарзи кифоя амаллардандир. Эркак кишига суннат бўлган кафан учтадир:

1. Изор (иштон). Унинг узунлиги бошдан оёқ учигача бўлади.
2. Қамис (кўйлак). Бўйнидан оёқларигача.
3. Лифофа (чошшаб). Унинг узунлиги бош ва оёқдан ярим қарич узунроқ бўлади.

Мато кам бўлса, изор билан лифифанинг ўзи кафанликка кифоя қилади. Аёллар учун суннат кафан бештадир: изор, қамис, лифофа, химор (рўмол) ва кўкрагидан сонларигача етадиган хирқа (қийик)дир. Агар мато кам бўлса, изор, лифофа, химорнинг ўзи кифоя қилади.

«Мухтасар», «Оламгирия», «Ҳидоя», «Жавҳара»

400-ФАТВО

Қабристонга дафн учун борганлар то тобут ерга қўйилмагунча ўтириб олишлари макруҳдир.

«Мухтасар», «Оламгирия», «Муҳийт»

401-ФАТВО

Майитга жаноза намозини ўқиш фарзи кифоядир. Бир киши – хоҳ у эркак бўлсин, хоҳ аёл – жанозасини ўқиса, қолган мусулмонларнинг зиммасидан соқит бўлади. Ҳеч ким ўқимаса, ҳамма гуноҳкор бўлади. Жаноза намозида жамоат шарт эмас. Лекин жамоат қанча кўп йиғилса, шунча яхши.

«Оламгирия», «Ниҳоя», «Татархония»

5-бетда

Амалимиз озайиб, исрофимиз кўпайди

Тўй — муайян инсоннинг, оиланинг хурсандчилиги ва ана шу шодиёнага шерик бўлсин деган эзгу ниятда дўст-ёрларни зиёфатга чақириш анъанаси. Бу анъана аслида хайрли иш. Лекин у борган сари дабдабали тус олганидан одамлар эзилиб келмоқда.

Динимиз нафақат мубоҳ ишларда, балки хайрли амалларда ҳам ҳаддан ошмасликка чақиради: **«Қариндошнинг ҳақини адо эт, мискин-бечоралар, йўловчи-мусофирларга ҳам (мурувват кўрсат). Лекин сира исроф этма, зеро, исроф қилувчилар шайтоннинг “биродарлари” дир!»** (Исро сураси, 26-оят).

Анас розияллоху анхудан ривоят қилинади: *“Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва саллам Хайбар билан Мадина орасида уч кун турдилар ва Сафийя бинти Хуяйга уйландилар. Мен мусулмонларни валиймага таклиф қилиб келдим. Унда нон ҳам, гўшт ҳам йўқ эди. У зот тери дастурхонларини ёзишга амр қилдилар. Унинг устига хурмо, қурут ва сариеғ ташланди. У зотнинг валиймалари*

шундан иборат эди” (Муттафақун алайҳ).

Илоҳий кўрсатмага бўйсунган, Расулulloҳ соллаллоху алайҳи ва салламга эргашган ажодларимизнинг тўй-маърака ва маросимлари ортиқча даҳмазаларсиз, қарз-қаволасиз, чинакам хурсандчилик билан ўтган.

Аммо замон ўтиши билан амалимиз озайгани тўйларимизда ҳам намоён бўла бошлади. Айниқса, халқимиз тўйларни дабдабали ўтказишга ружу қўйди. Оқибатда тўй ўзбекнинг шодиёнасига эмас, миллий муаммосига айланди. Давлатимиз раҳбари таъбири билан айтганда, одамлар фақат тўй қилиш учун яшай бошлади. Бутун умр тўйга пул тўплаган одам тўйнинг жамғармаси камайиб кетишидан кўрқиб дўхтирга кўринмайди, дам олишга бормайди, йиллик меҳнат таътилини олганда эса, ўзининг одатдаги ишидан ҳам оғирроқ ишларни қилади. Мақсад — таътилдан фойдаланиб уч-тўрт сўм пул ишлаб олиш. Нима керак унча пул? Тўй қилишга — ўғил уйлаш, қиз чиқаришга керак.

Аммо одамнинг жони ва танаси

ҳеч қачон чарчамайдиган, мустаҳкам механизм эмас. У — Аллоҳнинг омонати. Ҳукумат одамларга нега ҳафтада икки кун дам, йилда бир ой меҳнат таътили беради? Йил давомида ишлаб чарчаган одам ҳордиқ чиқариб, меҳнат қобилятини тиклаб олсин учун...

Бинобарин, тўй қилишни, тўкин дастурхон ёзишни ният қилган одам, аввало, қариндош-уруғларнинг, етим-есирларнинг ҳолидан хабар олоғи керак. Мабодо ўша одам бемаъни довуғ солиш учун қилган харажатининг бир қисмига бирор муҳтожнинг камини бутлаб берса, бир толиби илмнинг йиллик шартномасини тўлаб берса, бир беморнинг дори-дармонига ёрдам қилса, ўша одамлар кўлларини дуога очиб неча йиллар унинг ҳаққига дуолар қилади.

Аслида тўй ва маросимларни тартибга солиш зарурлиги ҳар доим фикр эгаларини ўйлантириб келган. Айниқса, жадид боболаримиз бу масалага жиддий киришишган. Аммо уларнинг куйинчакликларига кулоқ осадиган одам бўлмади, ўзлари ҳам қисқа фурсатларда қатағон қурбонига айланиб

кетди. Истиқлол йилларида ушбу мавзу яна кун тартибига чиқди. 1998 йилнинг 28 октябрида Биринчи Президентимизнинг “Тўй-маросимларни тартибга солиш тўғрисида” Фармони қабул қилинди. Ушбу ҳужжатда тўй-маросимларда дабдабозлик, шуҳратпарастлик, ўз-ўзини кўз-кўз қилиш, исрофгарчиликка йўл қўйилаётгани таъкидланиб, бундай ҳолатларнинг олдини олишга қаратилган вазифалар белгиланган эди. Аммо ушбу ҳужжат ҳам миллатимизнинг қон-қонига сингиб кетган кимўзарчиликка тўй қилиш хасталигига даво бўла олмади.

Ҳосили калом, “ундай тўй қилиш урф бўлибди, бундай тўй қилиш одат бўлибди” деб, ғанимат умримиз, йиллаб топган-тутганимиз дабдабали тўй-ҳашамларнинг қурбонига айланиб қолмасин. Зотан, урф-одатларни одамлар яратади, урф-одатлар одамларни эмас. Шундай экан, динимиз таълимотига, инсонийлик табиатига зид бўлган урф-одатлардан воз кечадиган вақт келди, тайсалламайлик!

Дамин ЖУМАҚУЛ

Огоҳлик — давр талаби

Сохта салафийлик — адашганлар йўли

Мусулмон бўлатуриб Ислом ақоидини ўз тушунчасига истифода этиши натижасида тўғри йўлдан адашувчилар дин душманларининг тузоғига тушганларини билмай қолишади. Шундай инсонлар фақат сўздагина Исломни ҳимоя қилишга курашаётган бўлиб чиқади-ю, аммо унга душманлардан ҳам каттароқ зиён келтираётганини англамайдилар. Ўзи адашгани етмагандек, ҳали билимсиз, тажрибасиз ёшларни сафларига чорлайди. Мана шундай адашган сохта дин ҳимоячилари “салафий”, “муваҳхидун”, “ваҳҳобий” деган атамалар билан юритилади.

“Салафий”лик оқими XVIII аср ўрталарида Марказий Арабистоннинг Нажд ва Хосса вилоятлари худудида юзага келган. Ушбу оқимнинг асосчиси Муҳаммад ибн Абдулваҳҳоб диндан чекинувчиларга қарши кураш олиб борди. Унинг фикрича, нафақат араб саҳросидаги аҳоли, балки бутун мусулмон ўлкалари ҳам тавҳиддан узоқлашган эмиш.

Муҳаммад ибн Абдулваҳҳоб

бевосита динни “тозалаш”, саодат асридаги асл Ислом таълимотига қайтиш, ширкка олиб борувчи бутпарастлик маросимларидан қутулиш кабиларга қарши ҳаракатларни олиб борган. У хайрли ишлар устида турганини даъво қилиб, ҳаддан ошди. Ҳатто Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам қабрларини зиёрат қилишни ҳам тавҳидга зид деб баҳолайди. Шунингдек, “бидъат”га алоҳида урғу бериб, унга қарши муросасиз кураш олиб борган. У кескин тарзда ушбу ишларни қоралар, “ширк”, “бидъат”, “куфр” сўзларини қўллар эди.

Муҳаммад ибн Абдулваҳҳобга қарши чиққан уламолардан бири ўзининг устози Муҳаммад ибн Сулаймондир. У Ибн Абдулваҳҳобга ёзган мактубида бундай дейди: *«Эй Ибн Абдулваҳҳоб, Аллоҳ номи билан сендан тилингни тийиб, мусулмонларга қарши чиқмаслигингни сўрайман. Дунёдаги барча воқеа-ҳодисалар Аллоҳ томонидан бўлаётгани хусусида шак келтираётганларга уларнинг ноҳақликларини тушунтиргин, тушунмаган*

тақдирдагина уларни ва фақат уларнигина кофир деб атагин. Лекин зинҳор сенга эргашмаган барча мусулмонларни кофир дея кўрма. Чунки улар эмас, сен ўзинг ҳақ йўлдан адашгансан. Бунга ушбу оят ҳам гувоҳлик беради: “Кимга ҳидоят аниқ бўлгандан кейин Пайғамбарга муҳолифлик қилса ва мўминлар йўлидан ўзгасига эргашса, Биз уни ўзи кетаётган йўлига қўйиб берамиз ва (охиратда) уни жаҳаннамда куйдирамиз. Нақадар нохуш жой у!” (Нисо сураси, 115-оят).

Муҳаммад ибн Абдулваҳҳоб Муҳаммад ибн Абдулваҳҳоб 1703 йилда Нажд вилоятининг Уяйна шаҳрида, қози оиласида туғилган. Унинг бобоси Сулаймон ибн Муҳаммад Нажд вилоятининг муфтийси, отаси Абдулваҳҳоб эса, Уяйна шаҳри қозиси бўлган. Муҳаммад дастлабки таълимни ўз отасидан олгач, ўспиринлик йиллари Арабистон ва қўшни ўлкалар бўйлаб кўп сафар қилган. Ибн Абдулваҳҳоб ақоидда Ибн Таймия, Ибн Қаййимга эргашган. Турк тилидаги тадқиқотларда Ибн

Абдулваҳҳоб узоқ йиллар инглиз жосуси билан ҳамкорлик қилгани қайд этилган. Муҳаммад ибн Абдулваҳҳоб диний тарғиботни 1730 йилларда бошлаган. Отасининг вафоти (1740 йил)дан сўнг уни фаоллаштирган. Чунки отаси ўғлининг қарашларига қарши бўлган. Ибн Абдулваҳҳобнинг таълимоти ўша пайтдаёқ норозилик туғдирган. Ҳатто одамлар уни Уяйнадан қувиб чиқаришган («Ислом» энциклопедияси. 124-бет).

Ибн Абдулваҳҳоб таълимотидаги энг катта қаршилиқ келтириб чиқарган фикрларидан бири бу — ўзига қўшилмаганларни динсизлар, деб эълон қилгани эди. Шунинг ҳам айтиш мумкинки, шогирд ва издошлари унга янги таълимот асосчиси деб баҳо беришган. Оқибатда Муҳаммад ибн Абдулваҳҳоб қарашлари кўплаб бузуқ ақида тарафдорларининг асосий ғоясига айланди. Аслида, унинг ўзи умрининг охирида нотўғри йўлга кириб қолганини шогирдларига бир-неча бор айтгани ҳақида маълумотлар ҳам бор. У 1798 йили вафот этади.

Футувват – барча қилмакдир, демак йўқ...

Ислом инсон қадрини ниҳоятда юқори даражага кўтаради. Динимизда инсоннинг кадр-қиммати унинг қалби поклиги, мақсади эзгулиги, ундаги иймон-ихлос ва қилган яхши амаллари билан ўлчанади. Инсон қадрини ўлчашнинг ана шу илоҳий мезонлари ишга солинганда, одамлар ҳақиқий қадрини топади. Зотан, Ислом дини нозил қилинишининг бош сабаби ҳам бу муқаддас диннинг асл моҳияти ҳам инсон қадрини улуғлашдир.

Шу йилнинг 17 февраль куни муҳтарам Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг Бухоро вилоятига ташрифи асносида Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Нуриддин домла Холиқназаров ҳазратларининг кам таъминланган, боқувчисини йўқотган, эҳтиёжманд оилалар аъзоларини умра зиёратига жўнатиш тўғрисидаги илтимосига розилик берганлари жуда катта тарихий воқеа бўлди. Чунки бу дунё тажрибасида тизимли равишда ташкил этилмаган ноёб ҳодисадир.

Тошкент вилоятининг ҳар бир туман ва шаҳридан 4–6 нафардан, жами 100 нафар ана шундай инсонлар умра сафарига бориб келишди. Муқаддас шаҳарларда уларга яратилган шарт-шароитлар бутун дунё мусулмонлари ҳавасини келтиргани рост.

Аслида, камбағаллик айб эмас. Чунки Аллоҳ таоло кимнидир бой, кимнидир эса қўлини калтароқ қилади. Жамиятда ижтимоий мувозанат бузилмаслигининг олдини олиш мақсадида Ислом эҳтиёжманд оилалар ҳолидан хабар олишни фарз қилди. Бу жуда савоби улуғ амалдир.

Исро сурасининг 70-оятисида «**Батаҳқиқ, Биз Бани Одамни азизу мукаррам қилиб қўйдик ва уларни қуруқлиги денгизда (улов-ла) кўтардик ҳамда уларни пок нарсалар ила**

Огоҳлик – давр талаби

Шубҳасиз, Ибн Абдулваҳҳоб қарашдаги энг катта, ҳалокатли хато – ўзига қўшилмаганларни кофир деб эълон қилгани эди. Шуниси қизиқки, улар бошқа диндаги одамларга, масалан, яҳудийлар ва насороларга ўзларининг сўзларига қўшилмаган мусулмонларга қилган мурасасизликларини қўллаган эди. Шунингдек, иймон масаласи бўйича унинг тутган йўли мусулмонлар, хусусан, минтақамиз мусулмонлари ўртасида турли келишмовчиликлар ва кўнгилсизликларга сабаб бўлган.

ризқлантирдик ва уни Ўзимиз яратган кўп нарсалардан мутлақо афзал қилиб қўйдик», деб марҳамат қилинган.

Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Мўмин киши Аллоҳ таоло наздида фаришталардан ҳам мукаррам ва афзалдир”,** деб марҳамат қилганлар (Имом Байҳақий ривояти).

Дарҳақиқат, юртимизда инсонга ғамхўрликнинг, эътиборнинг, эҳтимомнинг энг олий намунаси сифатида муҳтож кишиларнинг умрага жўнатилганини алоҳида эътироф этиш зарур.

Ҳазрати Усмон ибн Аффон розияллоҳу анхунинг муҳим, айниқса, бугунги кун учун қайта-қайта эслаб турадиган бир сўзи бор: **“Аллоҳ таоло Куръон билан ҳал бўлмаган ишларни султон билан ҳал қилади”.** Подшоҳ, одил раҳбар эътиборидан ҳеч нарса четда қолмайди, шу жумладан, кам таъминланган, боқувчисини йўқотган оилалар ҳолидан хабар олиш, уларни умра сафарига жўнатиш ҳам.

Бундай бахтга мушарраф бўлган юртдошларимиз кўнгли тоғдек кўтарилиб, инсон қадри улуғланган юртда туғилгани учун шукроналар келтиришмоқда. Ушбу хайрли ишлар бошида

Шу билан биргаликда улар юртимизда асрлар давомида шаклланган анъанавий ҳанафий мазҳабига зид таълимотларни, жумладан, урф ва бидъат, тасаввуф тариқатлари, қабрларни зиёрат қилиш, унинг устига белги – қабртош қўйиш, ўтганлар руҳига Куръон тиловат қилиш, тавасул, мавлуди шарифни нишонлаш каби масалаларда ихтилофларга сабаб бўлган фикрларни илгари суришган.

Хулоса шуки, қарийб ўн беш асрдан буён ҳақ йўлда амал

турганларнинг ҳақларига хайрли дуолар қилишяпти.

Рост-да, сизга яхшилик қилган инсонни, айниқса, бир умрлик орзуингиз бўлган муқаддас заминга бориб, умра ибодатларини бажариб келишга кўмаклашган, барча шароитларни яратиб берган, боз, текинга жўнатган муҳтарам Юртбошимиз бошчилигидаги барча азизларимизни дуо қилмай бўладими?!

Ишончимиз комил, умра ибодатларини адо этиб келган, Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг муборак равзаларини кўрган, Каъбада тўйиб-тўйиб ибодат қилган эҳтиёжманд оилалар вакиллари бир умр шу ишга ҳисса қўшганларни алқаб ўтишади.

Умрага бориб келган юртдошларимиз билан суҳбатлашиб, ҳазрат Алишер Навоийнинг гўзал бир байти эсимга тушди:

*Мурувват – барча бермакдир,
емак йўқ,
Футувват – барча қилмакдир,
демак йўқ.*

Футувват ишларининг бошида турган барча азизларимиздан Аллоҳ таоло рози бўлсин!

Жасурбек РАУПОВ,

Тошкент вилояти бош имом-хатиби

қилиб келаётган ажодларимиз адашган эмаслар. Улар диний таълимотни асл манбалардан олганлар. Адашганлар фақат янгилар. Чунки улар динни ўз билганича тарғиб қилмоқчи бўлишади. Аллоҳнинг дини эса уларга асло муҳтож эмас. Барчамиз динда янгилик пайдо қилаётганлардан огоҳ бўлишимиз лозим.

Азимжон КАРИМОВ,

Имом Бухорий номидаги
Тошкент ислом институти
4-босқич талабаси

Масала

3-бетда

402-ФАТВО

Ўзини ўзи ўлдирган одам жуда катта гуноҳ қилган бўлса-да, мўмин-мусулмонлиги эътиборидан Имом Абу Ҳанифа, Имом Муҳаммад ва Имом Ҳалвой раҳимаҳумуллоҳ наздида унга жаноза ўқилади. Ота-онасидан бирини қасддан ўлдирган одам ўлса, унга жаноза ўқилмайди.

«Оламгирия», «Табйин», «Ниҳоя»

403-ФАТВО

Гарчи майит ўлими олдида жанозамни фалончи ўқисин, деб васият қилган бўлса-да, бу васияти шаръий ҳисобланмайди, уни ижро этиш лозим эмас.

«Оламгирия», «Музмарот»

404-ФАТВО

Шом намози пайтида жаноза ҳозир бўлиб қолса, шомнинг фарзидан кейин жаноза ўқилади. Ундан сўнг шомнинг суннати ўқилади.

«Оламгирия», «Куня»

405-ФАТВО

Жаноза намозининг нияти дилда бўлади. Аммо шошилини пайтда иқтидо қилувчиларнинг “имомга иқтидо қилдим”, деб қўйишлари кифоя қилади.

«Оламгирия», «Музмарот»

406-ФАТВО

Мазҳабимизда жаноза намозида Фотиҳа сураси ўқилмайди, такбирларнинг ҳаммасида қўл кўтарилмайди. Фақат биринчи такбирда қўл кўтарилади.

«Оламгирия», «Муҳийт»,
«Шарҳи Канз»

Такбирларни айтаётган пайтда айрим кишиларнинг бошини осмонга бир бор кўтариб қўйишлари бидъат ишлардандир.

407-ФАТВО

Майитлар кўп бўлса, имкон бўлса, имом уларнинг ҳар бирига алоҳида жаноза ўқийди, имкон бўлмаса, ҳаммасига битта жаноза ўқийди. Бунда имомнинг рўпарасига майитлардан дастлаб катта ёшли эркаклар, кейин норасида ўғил болалар, сўнг аёллар қўйилади.

«Оламгирия», «Меърож», «Фатҳул
Қадир»

408-ФАТВО

Агар майит жанозасиз ёки ювилмай кўмилган бўлса, мурда айниб, титилишга ўтганига умид бўлса, қабр очилмай, қабрига жанозаси ўқилади.

«Оламгирия», «Сирожия»

7-бетда

Мадинада яҳуд ахбор (коҳин)лари муҳожир мусулмонларни сеҳрлаб ташлаган, шу боис уларда чақалоқ туғилмаяпти, деган гап тарқалди. Бу гап мусулмонларни ҳам хавотирга солди...

“Зотун ниқотайн” – икки боғич соҳибаси Асмо бинти Абу Бакр Ясриб атрофидаги бир чодирга чарчаб, ҳолдан тойган ҳолда етиб келди. Оғироёқлиги боис бошқа муҳожирлардан кўра кўпроқ машаққат чекди. Сафар анжомларини туширар-туширмас, уни тўлғоқ тутди...

Шу куни Мадинадаги мусулмонларни қувонтирган чақалоқ дунёга келди. Бу бахтли боланинг дунёга келган хабари одамлар орасида тарқалгач, Мадинанинг ҳар тарафини такбиру таҳлиллар тутиб кетди. Мусулмонлар бир-бирларидан суюнчи олиб: “Яҳудийлар ёлғон айтибди... яҳудийлар ёлғон айтибди...” деб қичқиришар эди.

Бу гўдакни Расули акрамнинг хузурларига олиб боришди. У зот муборак қўлларига олиб, ажва хурмосини келтиришларини буюрдилар ва табаррук оғизлари билан хурмони чайнаб гўдакнинг оғзига солдилар. Гўдак тамшаниб-тамшаниб уни ютиб юборди. Шундан кейин у зот болага “Абдуллоҳ” деб от қўйдилар. Бу гўдакнинг бобоси Сиддиқ розияллоху анхунинг асл исми эди. Кунясини ҳам бобосининг куняси билан атадилар. Шу невараси билан муборак этиб, бобоси Сиддиққа гўдак қулоғига азон айтишни буюрдилар. Бобоси бу масъуд невараси қулоғига азон ва такбир айтди. Бу гўдакнинг қорнига биринчи кирган нарса Расулуллоҳ саллолоху алайҳи ва салламнинг табаррук тупуклари бўлди. Унинг қулоғига биринчи ўрнашган нарса бобоси айтган азон овози бўлди.

Абдуллоҳ ибн Зубайр

Динимизни ўрганамиз

Ким сизга “Пайғамбаримизга салом айтинг”, деса ва сиз хўп, деган бўлсангиз, у кишини эслаб қолинг ёки исмини ёзиб қўйинг. Зеро, бу омонат бўлиб, уни эгасига етказиш вожиб.

Имом Зурқоний “Шарҳул Мавоҳибил-ладунийя”да бундай деган: «Бир кишига “Ё Расулуллоҳ, фалончи номидан ассалому алайкум, деб айтинг” ёки “Менинг номидан Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва салламга салом айтинг” деб, у зотга салом етказишни биров илтимос қилган бўлса ва бу киши рози бўлиб, зиммасига олган бўлса, бу саломни етказиш унга вожиб бўлади. Пайғамбаримизнинг

Масжид кабутари

нубувват хонадонида вояга етди. Шу покиза хонадон бағрида улғайиб, гўзал ва юксак одога эга бўлди. Абдуллоҳни холаси Ойша онамиз жуда яхши кўрарди. У ўзи каби ўсмир тенгдоши Абдуллоҳ ибн Жаъфар ибн Абу Толиб билан Пайғамбаримиз хузурларига борди. Худди улғайиб қолган кишилар каби икковини Расули акрам байъат қилишга олдиларига келаётганини кўриб, шаштларини қайтаргилари келмай байъат олиш учун уларга муборак қўлларини чўздилар.

Абдуллоҳ ибн Зубайр бутун ҳаёти давомида ана шу байъатни эсидан чиқармай юрди. Барча ишларида ўша байъатга амал қилиб, фарзандларига у зотнинг буюрган йўлларида юришни насиҳат қилди.

Абдуллоҳ ибн Зубайр чавандозлик ва жангчилик маҳоратини ҳам яхшигина эгаллаган эди. Отаси иложи борица ўғлини жангларда кўришини ва унда товланишини жуда хоҳларди. У ўғлини узоқ шаҳарларга ўзи билан олиб кетиб, фатҳларда иштирок этишга шавқини оширарди. Машхур Ярмук ғазотида ҳам у ўғлини Мадинадан Шом шаҳарларига олиб борди. Ўзининг зотдор бир учқур отини унга берди. Унинг маҳоратини ошириш учун бир ҳарбий устозни ҳам ёллаган эди. Тепалик устида туриб Ислом тарихидаги энг улуғ жангни кузатишга рухсат берган эди. Сел каби тошқин кўшиннинг ҳамла қилиш ва чекиниш саҳналарини кузатишга имкон берган эди. Ғалаба ва мағлубият нима эканини ўз кўзлари билан кўриши учун уни қалтис ҳолатларда ҳам ўзи билан олиб юрарди. Шундай қилиб, у кечанинг обиди бўлганидек, жанг қаҳрамони ва баҳодирга айланди.

Абдуллоҳ ибн Зубайр ғозий лашкар билан учрашиб, аҳволдан хабар олди. Лашкарбоши ҳар куни эрталабдан пешингача мушриклар билан жанг қилаётганини кўрди. Сўнг мусулмонлар лашкари мушрик қўшини билан қаттиқ жанг қилиб, ҳаво димлигидан ҳордиқ олиш жойларига қайтишарди. Абдуллоҳ қўмондонга тезда лашкарни икки гуруҳга бўлишни маслаҳат берди. Биринчи гуруҳ куннинг биринчи ярмигача жанг қилар, иккинчи гуруҳ эса куннинг иккинчи ярмида жанг қилиш учун куч тўпларди ва душманга нафас ростлашга имкон бермасди. Қўшин қўмондони бу таклиф этилган режадан хурсанд бўлиб, уни бажаришга буйруқ берди. Ўз ихтиёри билан итоат этган ҳолда Абдуллоҳ ибн Зубайрга қўмондонлик топширилди. Кейинги кун ҳам ҳар кунгидек икки қўшин жангга кирди. Пешин вақти бўлгач, душман қўшини ўз одатига кўра ортига бурилиб кета бошлади. Уларни даҳшатга солган иш шу бўлдики, қарасалар, мусулмон қўшини янги куч ва қатъият тўла ғайрат билан жангни давом эттирарди. Бундан душман қалбига ҳадик ва кўрқув оралаб, сафлари тўзиб, мағлубият аломатлари кўзга ташлана бошлади. Ибн Зубайр дарҳол фурсатни ғанимат билиб, ўттиз нафар забардаст ва чапдаст жангчига мени орқа томондан ҳимоя қилиб турунлар, тезда менинг қандай ҳунар кўрсатишимни кўрасизлар, деди.

Душман подшоҳи ва лашкарбошиси Жаржир ўзининг кўк йўрғасини миниб, лашкаргоҳ ўртасида турарди. Унинг атрофида икки жория товус патлари билан унга соя бериб турарди. Бир маҳал Абдуллоҳ ибн Зубайр ўзи танлаган жангчиларига: “Мен у

томонга юраман, ортимдан эргашинглар, қаршимдан чиққанлардан мени ҳимоя қилинлар”, дея қатъий ирода, собит қасд ва мустаҳкам одимлар билан Жаржир томон кўрқмай от солди. Икки қўли билан олдиндаги душман сафларни ёриб борар эди. Душман томон уларни музокара учун юборилган мусулмонлар элчиси деб ўйлашди. Лашкаргоҳ ўртасига етиб боргач, подшоҳ унинг мақсадини англаб, ҳамласидан кўрқиб, орқага қочишга мажбур бўлди. Фурсатни бой бермай Абдуллоҳ ибн Зубайр уни найза зарбаси билан сийлаб отидан ерга қулатди. Сўнг устига ташланиб, уни тинчитди. Кейин баланд овозда такбир айтди, мусулмонлар ҳам такбир айтишди. Бу мусулмонлар шижоатига шижоат қўшди. Мушриклар қалбига кўрқув оралаб, не бўлаётганига ақллари етмай, орқага қочишга мажбур бўлишди. Улар Ибн Зубайр билан унинг сара ва жангари қўшинидан юз ўгириб қочдилар.

Батаҳқиқ, Аллоҳ таоло Абдуллоҳ ибн Зубайрга барча фазилатлари устига олий тақво ва покиза солиҳликни ҳам қўшиб берган эди. Зеро, у кечалари ҳамisha ибодатда бўлар, кундузлари доимо рўза тутар ва қалби ҳар доим масжидларга боғланган эди. Шунинг учун одамлар уни “масжид кабутари”, деб чақиришарди. Айтишларича, у кечаларини уч қисмга ажратган экан. Бир кечани эрталабгача намоз билан ўтказса, иккинчи кечани эрталабгача рукуъ қилиб, учинчи кечани эса тонггача саждада ўтказар экан.

Аллоҳ таоло Абдуллоҳ ибн Зубайрдан рози бўлсин.

Абдураҳмон Раъфат Пошонинг
“Саҳобалар ҳаётидан лавҳалар”
китобидан **Бобомурод ЭРАЛИ**
таржимаси

Саломни етказиш – вожиб

қабрлари олдида бориб: “Ё Расулуллоҳ, фалончи номидан ассалому алайкум”, деб айтсин».

Мустафо Суютий Раҳийбоний “Матолибу улин-нуҳо фи шарҳи Ғоятил-мунтаҳо” китобида айтади: «Кимдир Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва салламга салом айтишни илтимос қилган бўлса, қабрлари яқинига келиб: “Ё Расулуллоҳ, фалончи номидан ассалому алайкум”, деб айтсин. Агар буни зиммасига олган бўлса, ваъдасининг устидан чиқиши учун вожиб бўлган омонатни етказсин».

Абул Фазл Мувсилиий Ҳанафий “Ал-ихтиёр ли таълили мухтор” китобида ёзади: «Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва салламнинг муборак қабрлари олдида келиб, у зотга салом айтишни илтимос қилганларнинг саломларини етказди. Масалан, бундай дейди: “Ё Расулуллоҳ, фалончи номидан ассалому алайкум. У сиздан Раббингиз хузурда шафоатчи бўлишингизни сўраяпти, уни ҳам, барча мусулмонларни ҳам шафоат қилинг”.

Сўнг Пайғамбаримизнинг қабрларига юзланиб, қиблага орқасини

қилиб, у зотга хоҳлаганича салавоту саломлар айтади».

Имом Нававий “ал-Маҷмуъ” китобида айтади: «Кимдир Пайғамбаримиз соллаллоху алайҳи ва салламга салом айтишни илтимос қилган бўлса, у зотнинг муборак қабрлари олдида келиб, бундай дейди: “Ё Расулуллоҳ, фалончи номидан ассалому алайкум. Ё Расулуллоҳ, фалончи сизга салом айтиб юборди”. Шунга ўхшаш бошқа ибора билан айтса ҳам бўлади».

Абдул Азим ЗИЁУДДИН

Бемор зиёрати улуғ амал

Мусулмон киши бемор бўлганда, уни бориб кўриши лозим. Шундай қилиш биродарининг ҳақидир. Беморни зиёрат қилиш ҳақида кўплаб ҳадислар келган. Китобларда эса беморни зиёрат қилиш одоблари, беморни бориб кўрганда ундан кўнгил сўраш, дуо қилиш ҳақида маълумотлар берилган.

Савбон розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Набий соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **“Мусулмон киши бемор мусулмон биродарини зиёрат қилишга борса, то бориб-келгунча жаннат “хурфа”-сида бўлади”**, дедилар. Шунда: **“Ё Расулуллоҳ, жаннатнинг “хурфа”-си нима?”** дейилди. У зот: **“У (жаннатнинг меваси)ни териб олади”**, дедилар» (Имом Муслим ривояти).

Сувайр отасидан ривоят қилади: «Ҳазрат Али қўлимдан тутиб:

“Ҳасанни кўриб келишга биз билан бор”, дедилар. Унинг хузурига (борганимизда) у ерда Абу Мусони кўрдик. Али розияллоҳу анху: **“Эй Абу Мусо! Касални кўргани келдингми ё шунчаки зиёратгами?”** деди. У: **“Касални кўргани”**, деди. Шунда Али розияллоҳу анху: **“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Қайси мусулмон бемор мусулмонни**

кўргани борса, етмиш минг фаришта кеч киргунча унга дуои хайр қилади. Агар у кеч кирганда бирор беморни кўргани борса, тонггача етмиш минг фаришта унинг ҳаққига дуои хайр қилади ва унга жаннатнинг терилган меваси берилади”, деб айтаётганларини эшитганман”, деди» (Имом Термизий ривояти).

Беморни зиёрат қилишнинг шунча муқоти борлигини билганидан сўнг, ушбу амалга ҳарис бўлиш, беморлар кўнглини кўтариш ҳар бир мусулмоннинг ёдида туриши лозим.

✍ **Ҳожиакбар ЭРГАШЕВ**,
Мингбулоқ тумани
“Шоҳ Фозил” жоме масжиди имом
ноиб

Мулоҳаза

“Одамлар нима дейди?..”

Кун жуда иссиқ. Кўчага кўйлакчан чиқдим. Бир танишим келиб қолди. Салом берар-бермас, жиддий туриб:

– Нега бундай қилдингиз?!
– деди. Бу саволдан довираб қолдим.

– Нима қилибман?
– Ахир костюмиз юрибсиз-ку? Бундай юриш сизга ярашмайди. Одамлар нима дейди?

Уйланиб қолдим. Демак, мен одамларга пўрим, савлатли кўришим учун шу жазирамада ҳам кўчага костюм кийиб чиқишим керак экан-да!

Теваракка разм солдим. Илк кўрганим баланд пошналар туфли кийиб олган бир аёл эди. Бундай туфлида юриш қийин. Ишонмасангиз, оёғингиз учидан юз қаддамча юриб кўринг. Ўзини бундай қийнашда нима маъни бўлиши мумкин?

Трамвайда ўриндиқлар бўшлигига қарамай, тик туриб кетаётган аёлга кўзим тушди. Ўтиришга таклиф қилсалар-да, кўнмас эди. У жуда тор кийим кийиб олган, ўтира олмаётганининг боиси ҳам шу. Сўрашингиз мумкин: ўзини нега бунақа азоблайди? Чиндан ҳам, шўрлик аёл ичдан азобланиб турган бўлса ҳам, зоҳиран одамларга чиройли кўринмоқчи бўлади.

Баъзи йигитчалар сочини тартибга келтиришга ярим соат овора бўлади. Сўнг шабада эсишидан ёки автобусда бирор адашган қўл тегиб кетиб, бу “антиқа кўргазма”ни йўққа чиқаришидан кунбўйи кўрқиб юришади.

Ҳеч кузатганмисиз, айрим аёллар меҳмонларни, дугоналарини очик чехра билан қаршилашади. Табассум, мулойим гап-сўз, чиройли одоб кўрсатишади. Эри билан муомаласида эса бошқача...

Баъзилар кўчага чиқса, бегоналар учун зийнатланади, либосларнинг энг чиройлисини кияди. Турмуш ўртоғига эса, сочлари хурпайган, кир-чир кийим билан юзланаверади.

Мабодо уйга бирон-бир киши келадиган бўлиб қолса-чи? Дастурхон тартиб бериб безатилади. Қаердадир яшириб қўйилган товоғу ликоблар, гулу райхонлар саф-саф қилиб терилади. Ётоқхонадаги диванлар, каштали ёпинчиқлар ҳам одамлар кўриши учун.

Тўй-маросимда ҳам хўжақўрсинга елиб-югуришлар, машаққат чекишлар кўп. Барча ўйларимиз бир кунда ўтадиган тўй ҳақида бўлади.

Одамлар кўриб: “Аллоҳ ёрлақасин, жуда зўр!” дейишлари учун сеп-сидирга йиғамиз. Ниқоҳ маросимида тўй-томошани дабдабали қилишга уринамиз. Молларни увол қилиш билан шайтонни хурсанд этамиз. Бир-икки соатга кийиладиган келин либосига қанча-қанча пул сарфлаймиз. Баъзиларнинг тўй дастурхонига кўядиган писта-бодом пулига ўртачароқ тўйни ўтказса бўлади.

Булар нима учун? Келин-куёвнинг фойдаси учунми? Савоб учунми? Йўқ! Унда нима учун? Одамларга мақтаниш учун!

Бироқ ҳар қанча сарфласак-да, биздан кўпроқ сарфлайдиганлар топилаверади. Одамлар эса: “Фалончи мана бундай тўй қилган эди”, дея гапиришини ташламайди. Таъзияларимизда ҳам исроф оз эмас.

Кўшнимиз бой-бадавлат бўлса-ю, бизнинг маошдан бошқа даромадимиз бўлмаса, шундай паст кетмаймиз: агар у минг долларлик қандил, музлаткич, кир ювадиган машина ё гилам сотиб олса, биз ҳам сотиб олишимиз керак. Йўқса, одамлар гап қилади.

Хулоса шуки, туришимиз, ўтиришимиз, ейишимиз, кийишимиз, кундалик сарф-харажатларимиз одамлар хоҳлаганидек бўлиши керак. Бўлмаса, одамларнинг тескари тилига тушиб қоламиз...

Ахир биз қачон ўзимиз учун яшаймиз? Биз қачон ақл чегарасида тура оламиз? Орамизда мана шу исканжаларни йўқ қиладиган ақлли кишилар борми?!

Шундай иродали, иймони комил бўлишни истаганларга, улуғлардан қолган насиҳат: ҳар ким, аввало, динига эргашсин, бирор ҳаром иш қилмасин; сўнг ақлига эргашсин, маслаҳат билан иш қилсин, кўрпасига қараб оёғини узатсин. Бойларнинг бойи бўлса ҳам, фақат зарур харажатга пул сарфласин, исрофдан қочсин. Одамларнинг гапларидан кўрқмай яшасин...

✍ **Шайх Али ТАНТОВИЙ**
раҳимахуллоҳ,
Ваууina.uz

Масала

5-бетда

409-ФАТВО

Майитни дафн қилиш фарзи кифоядир. Қабрни лаҳад шаклида кавлаш – суннат. Яъни, икки метр атрофида чуқур кавлаб, унинг қибла томонидан майит учун алоҳида жой тайёрланади. Унинг чуқурлиги кўкрак баробари бўлиши керак. Агар ундан ҳам чуқур бўлса, янада яхши. Эни ярим қомат, яъни бир метр-га яқин бўлиши лозим.

«Оламгирия», «Мухит», «Жавҳара»,
«Музмарот»

410-ФАТВО

Ернинг юмшоқлиги ёки қумлилиги боис қабрни лаҳад шаклида кавлашга имкон бўлмаса, “шаққ” шаклида, яъни ёрма гўр кавлаб, дафн этиш ҳам мумкин. Бунда ариқ қазигандек ер очилади ва икки ёни хомғишлар билан уриб чиқилади. Майит қўйилгач, устига тегмайдиган қилиб ёғоч, тахта ёки шох-шаббалардан “шип” ясаб, устидан тупроқ тортилади.

«Оламгирия», «Меърож»

411-ФАТВО

Шайх Абу Бакр Муҳаммад ибн Фазл раҳимахуллоҳнинг фатвосига кўра, баъзи юмшоқ тупроқли ерларимизда лаҳад ёки ёрма қабр кавлашнинг имкони бўлмагани учун нимадан бўлса ҳам, темирдан бўлса-да, тобут (кути, сандиқ) ясаб, унинг ичига тупроқ тўшаб, устки қисмини лой билан суваб, майитнинг ўнг ва чап томонларига хомғиш терилади. Шундай қилинса, лаҳадга ўхшатиш бўлади. Лаҳадга пишиқ ғишт ишлатиш макруҳ.

«Оламгирия», «Қозихон»

412-ФАТВО

Аёл киши мурдасини лаҳадга қўйишга ҳаммадан кўра унинг маҳрамлари ҳақли ва яхшидир. Улардан кейин маҳрам бўлмаган қариндошлари авлодир. Улардан ҳеч ким бўлмаса ёки қўйишни уддалай олмаса, бегоналар қўйиши жоиз.

«Оламгирия», «ал-Баҳр», «Мухит»

413-ФАТВО

Қабр устки қисми нам ўтказмайдиган қурилиш воситалари билан беркитилмаслиги керак. Қабр устига иморат қуриш, ўтириш, ухлаш, босиб юриш, таҳорат ушатиш, гиёҳларни юлиш ёки чорва молларини ўтлатиш макруҳ.

«Қозихон», «Оламгирия»

✍ “Минг бир фатво” китобидан

